

Семенова Людмила Дмитрівна, учителька української мови та літератури Смілянської спеціалізованої школи I-III ступенів №12 Смілянської міської ради Черкаської області

Модельна навчальна програма «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.)

Односкладне речення. Повні й неповні речення

ГР 4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, проведення їх аналізу.

Варіант 1

У завданнях 1–12 потрібно вибрати одну правильну відповідь (1 бал)

1. Односкладним називають речення

А яке складається з одного слова.

Б у якому є лише підмет і присудок.

В у яких граматична основа складається з одного головного члена — підмета чи присудка.

Г у якому пропущений один або кілька членів речення, що їх можна легко встановити за змістом.

2. Односкладними є усі речення, **ОКРІМ**

А Мене спалить у вас немає змоги.

Б Такий був ласкавий чужинець з русявим чубом!

В Терплю і мовчки прокладаю шлях.

Г Тут як не супиш, то не втрапиш.

3. Односкладним означено-особовим є речення, наведене у рядку

А Думай звечора, а починай зранку.

Б На кожний виклик, совісте, іди!

В Не димкою туманно-голубою, а контуром окреслено знання.

Г І знову почали стріляти.

4. Односкладним неозначено-особовим є речення

А Заморосило осінь у сльозу.

Б Будяк. Стерня. Пустоширокий степ.

В Віддай людині крихітку себе.

Г Відібрали в мене шаблю і пістолі.

5. Односкладним узагальнено-особовим є речення

- А Як і батьків, прізвища не вибирають.
- Б Умивали доріженьку рясними дощами.
- В Пробігаємо попід старими розлогими дубами.
- Г Мені велено було доглядати голубів.

6. **НЕ** є односкладним безособовим речення

- А У цей час унизу досить знайомо стрельнуло, машину рвонуло вбік.
- Б Кров'ю забризкана наша зоря Незалежності.
- В За наше жито та ще нас і бито.
- Г Ще півгодини треба було їхати лісом.

7. Односкладним називним є речення

- А Життя — це казка, сповнена чудес.
- Б Зима. Стародавній замок. Печаль королівських лип.
- В А тиша — як в соборі з давно загубленим ключем.
- Г На стіні у мами вишиті рушники.

8. Прочитайте речення та визначте його тип.

У водоймах навколо Києва купатись не рекомендовано.

- А означено-особове
- Б неозначено-особове
- В узагальнено-особове
- Г безособове

9. Неповне речення наведено у всіх рядках, **ОКРІМ**

- А Козаку найперше — воля.
- Б Київ — столиця України.
- В В очах — синій льон і пісня.
- Г Хатина в шапці сніговій.

10. Укажіть неповне речення, у якому на місці пропущеного члена треба поставити тире (розділові знаки пропущено).

- А Не вчи орла літати, а рибу плавати.
- Б Свободу кожному народу!
- В Степ навкруги. В траві стежина біла.
- Г За вікнами місто святкове.

11. В усіх рядках у складному реченні перша частина — односкладне речення, а друга — двоскладне речення, **ОКРІМ**

- А Холодний вітер, пливе рікою останній лист.

- Б Лагідно й тихо було, солодом серця привілля п'янило.
 В Під вечір стихли голоси й засяяли в небесах зорі.
 Г Снігами засипаний гай, і річка закута льодами.

12. Укажіть складне речення, у якому обидві частини є односкладними реченнями.

- А Хто робить кривно, той ходить певно.
 Б Почулось, наче десь коні крізь вітер озвалися із темряви.
 В Аби зійти до верховин мети, знайди опору у собі самому.
 Г Люблю дітей, коли вони ідуть уперше до школи восени.

У завданнях 13–14 потрібно встановити відповідність (2 бали)

13. Установіть відповідність між видом односкладного речення та прикладом.

	Односкладне речення		Приклад
1	називне	А	Працювати над сюжетом чи покинути?
2	означено-особове	Б	Журбою поля не виореш.
3	неозначено-особове	В	Довгий яр, білою черешнею повитий.
4	узагальнено-особове	Г	Наливайтеся, житечко й ячмінь, тепловиною.
		Д	Весілля справляли по-старосвітському.

14. Установіть відповідність між видом речення та прикладом.

	Вид речення		Приклад
1	Двоскладне повне	А	Жодної емоції на обличчі.
2	Двоскладне неповне	Б	Життя гортає сторінки, не зупиняється, годинник свариться роками на стіні.
3	Односкладне неповне	В	А згори сипле та сипле, витрушує душу з дзвіночків.
4	Односкладне безособове	Г	Мені чомусь наснилася весна, така ясна, така сліпучо-біла.
		Д	Законів боротьби нікому не зламати, закони материнства не перемінить.

Завдання 15–17 різноформатні

15. Прочитайте висловлювання та виконайте завдання до нього.

Василь Симоненко — видатний український поет-шістдесятник, відомий своїми глибокими ліричними та сатиричними творами, а також активною громадянською позицією. Його життя нагадує спалах блискавки, адже прожив він усього 28 років, але залишив по собі значний слід в українській літературі та історії.

Прочитайте поезію письменника «Кривлякам» та запишіть, який вид односкладних речень переважає у творі.

КРИВЛЯКАМ

Не видумуйте муки і драми,
Не видавлюйте з себе сліз,
Правді в очі дивіться прямо,
Не відводьте погляду вниз.

Не вимучуйте з себе сміху,
Коли серце стогне від мук,
Не благайте у долі лиха,
Коли щастя іде до рук.

Будьте схожі самі на себе —
Чи розумні, чи просто дурні.
Будьте чортом чи ангелом з неба,
Тільки не будьте штучні й смішні.

Відповідь напишіть у називному відмінку однини з малої літери.

16. Прочитайте висловлювання В.Супруненка про українську землю.

(1)Українцям дісталася плодюча й щедра земля. (2)Проте родить не земля, а руки. (3)Землю потрібно доглядати, як матір рідну. (4) Як часом нелегко піднімати степовий чорнозем! (5) Як важко на чорній землі добувати білий хліб! (6)Тому, мабуть, мріялося людині про прекрасні далекі землі...

Укажи номери речень, які є односкладними (два або більше).

1	2	3	4	5	6

17. Прочитайте уривок із роману сучасного українського письменника *Тараса Прохаська «НепрОсті»* та виконайте завдання до нього.

1. «Коли виходиш із лісу, то вже знаєш. Знаєш, що там залишив, а що взяв із собою. Залишив страх, який підточує людину зсередини, як та сирість, яка роз'їдає дерево. А взяв відчуття власної невеликості, власної крихкості й водночас своєї приналежності до чогось великого і безкінечного. Ліс — це не просто дерева і звірі. Це бібліотека, де кожна гілка — це сторінка, а кожен подих — слово. І не треба шукати в ній роз'яснень. Там немає відповідей. Є лише запитання. Коли ти стоїш біля старого бука, якому, може, і не сто років, а двісті, чи триста, то бачиш, що він пережив. Пережив війни, зміни влади, смерті й народження. Але він стоїть. І не замислюється над тим, як йому вижити. Він просто є. Він — це його існування. Він не думає про завтра. Він — це сьогодні.

2. І це насправді найважливіше, що можна взяти з лісу. Цю мудрість буття. Не ідеалізувати минуле, не сподіватися на майбутнє, а просто бути. Тут і зараз. Це не означає, що треба відмовлятися від мрій чи сподівань. Це означає лише, що їх не треба робити сенсом свого існування. Бо сенс у тому, щоб бути. Просто бути. Відчувати, як вітер торкається обличчя, як сонце пестить шкіру, як земля під ногами пульсує. Це і є той зв'язок, який ми втратили. Зв'язок з чимось більшим, ніж ми самі.

3. А потім повертаєшся в місто. І місто знову починає тебе поглинати. З його шумом, його швидкістю, його постійним прагненням чогось досягти. Досягти чого? Грошей? Слави? Всі вони — лише імітація. Імітація життя. Імітація існування. Ми біжимо, як ті _____ в колесі, щоб тільки не зупинитися. Бо зупинитися — означає замислитися. А замислитися — означає відчути порожнечу. Ту, яку ми заповнюємо всім цим шумом і рухом. І лише в лісі, де шум — це лише шелест листя, а рух — це лише політ птаха, ми можемо знову відчути себе. По-справжньому. Не імітувати, а бути».

17.1. На місці пропуску в абзаці 3 потрібно вставити слово, щоб утворився фразеологізм

- А собаки
- Б білки
- В коти
- Г зайці
- Д лисиці

17.2. Односкладні речення у цьому тексті мають усі значення, **ОКРІМ**

- А Емоційно виділяють суть.
- Б Передають стан присутності «тут і зараз».
- В Передають думки, які стосуються широкого кола осіб.
- Г Створюють афористичність і ритмічність.
- Д Підсилюють філософський тон.

17.3. Ліс у тексті є символом

- А Джерела мудрості та справжнього буття.
- Б Джерела внутрішнього спокою.

- В Ідентичності та самотності.
- Г Істини.
- Д Зв'язку з минулим.

17.4. Прямий заклик до усвідомлення втраченої гармонії з природою і необхідності її відновлення звучить у фразі

- А «Це і є той зв'язок, який ми втратили. Зв'язок з чимось більшим, ніж ми самі».
- Б «Коли ти стоїш біля старого бука, якому, може, і не сто років, а двісті, чи триста, то бачиш, що він пережив».
- В «Ліс — це не просто дерева і звірі. Це — бібліотека...»
- Г «Це не означає, що треба відмовлятися від мрій чи сподівань».
- Д «І місто знову починає тебе поглинати. З його шумом, його швидкістю, його постійним прагненням чогось досягти».

Варіант 2

У завданнях 1–12 потрібно вибрати одну правильну відповідь (1 бал)

1. Односкладним називають речення

- А у яких граматична основа складається з одного головного члена — підмета чи присудка.
- Б у якому пропущений один або кілька членів речення, що їх можна легко встановити за змістом.
- В у якому є лише підмет і присудок.
- Г яке складається з одного слова.

2. Односкладним є речення

- А Втомилось моє серце калатати.
- Б Терплю і мовчки прокладаю шлях.
- В Сади стоять, обдмухані вітрами.
- Г Були слова палкими й несучасними.

3. Означено-особовими є усі речення, **ОКРІМ**

- А Яким вогнем спокутувати мушу хронічну українську доброту?
- Б Не покину ніколи Україну любити і молитися за неї — ніколи!
- В За одного письменного трьох неписьменних дають, та й то не беруть.
- Г Натомивши себе до знемоги, постою серед нив.

4. Односкладним неозначено-особовим є речення

- А Можна жити. І можна померти. А можна і не жити.
- Б Ніч. Асфальт. І яблука, що падають у траву.
- В Мене везуть у царство трав, річок і таємничих озер.
- Г У чужий монастир зі своїм статутом не ходять.

5. Односкладним узагальнено-особовим є речення

А Спинися, мить, зіграй сонату вічну!

Б Бери вершину і матимеш середину.

В Йдемо крізь ніч, крізь бурю у степу, крізь дощ і сніг, дебати і дебюти.

Г Пий пепсі, вимагай більшого! Відривайся кльово!

6. **НЕ** є односкладним безособовим речення

А Заморосило осінь у сльозу.

Б Тепер Жар-Птиці не буває.

В Краще обнятися й побути разом.

Г Переломим навпіл гіркий хліб мислі.

7. Односкладним називним є речення

А Вдома тепло, затишно.

Б Борються за крісла. Проводять конгреси, брифінги.

В Танки продаємо у Пакистан. Прасувальні дошки купуємо в Італії.

Г Механічна колона БТР. Артилерійські самохідні установки. Система зенітного вогню «Ураган».

8. Прочитайте речення та визначте його тип.

Покромсали життя моє на шматки, на тьмяну свічку слів і суєти.

А означено-особове

Б неозначено-особове

В узагальнено-особове

Г безособове

9. Неповне речення наведено у всіх рядках, **ОКРІМ**

А А поки що — ні провітку, ні дня.

Б На підвіконні — ваза з ромашками.

В І весь наш вік — одна жагуча мить.

Г У душі — спокій. На серці — радість.

10. Укажіть неповне речення, у якому на місці пропущеного члена треба поставити тире (розділові знаки пропущено).

А Сиві мальви при дорогах на Волині.

Б У кого з вірності у коханні.

В А старшого прогнали й прокляли.

Г Поезія це завжди неповторність.

11. Укажіть рядок зі складним реченням, у якому перша частина — односкладне речення, а друга — двоскладне речення.

- А Видно огні блискавиць: рифи лежать горілиць.
 Б Дуже гриміло, та дощу не дочекалися.
 В Я люблю, як справляють обжинки.
 Г Латаття ніжилось в озерах, хитали ряску карасі.

12. Укажіть складне речення, у якому обидві частини є односкладними реченнями.

- А Дитинства не жду я із вирію знов, не вернеш і мамину казку.
 Б Зберімось і порадьмось, що маєм робити.
 В Сум гнітить, коли душі не весниться.
 Г Віддайте мені мову, якою мій народ мене благословив.

У завданнях 13–16 потрібно встановити відповідність (2 бали)

13. Установіть відповідність між видом односкладного речення та прикладом.

	<i>Вид речення</i>		<i>Приклад</i>
1	означено-особове	А	Чи хоч пучечок тієї калини мені на груди покладуть?
2	неозначено-особове	Б	Козацька школа, крита очеретом, блаженські стіни, плетені з лози.
3	узагальнено-особове	В	Сідай. Спочинь з дороги, брате.
4	безособове	Г	Вдома тепло, затишно.
		Д	Тут як не ступиш, то не втрапиш.

14. Установіть відповідність між видом речення та прикладом.

	<i>Вид речення</i>		<i>Приклад</i>
1	Односкладне називне	А	Над ставом верби золоті
2	Двоскладне неповне	Б	Свободу зображають в образі жінки
3	Односкладне неповне	В	Свободу кожному народу!
4	Двоскладне повне	Г	Весна. Хліборобська весна. Перший день оранки.
		Д	Три явори посадила сестра при долині...

Завдання 15–17 різноформатні

15. Прочитайте висловлювання та виконайте завдання до нього.

Ліну Костенко часто називають совістю нації, царівною української поезії. І це не просто пишні слова. Ліна Костенко не тільки видатний митець, вона своєрідний символ України.

Прочитайте уривок із поезії авторки «Життя іде і все без коректур» та запишіть, який вид односкладних речень переважає у творі.

... Життя іде і все без коректур,
і як напишеш, так уже і буде.
Але не бійся прикрого рядка.
Прозрінь не бійся, бо вони як ліки.
Не бійся правди, хоч яка гірка,
не бійся смутків, хоч вони як ріки.
Людині бійся душу ошукать,
бо в цьому схибиш — то уже навіки.

Відповідь напишіть у називному відмінку з маленької літери.

16. Прочитайте висловлювання В.Супруненка про вирій.

(1)Вирій. (2)Так називали омріяну райську країну. (3)Лежала вона нібито далеко за обрієм, за синіми глибокими морями. (4)У цей рай земний щасливі птахи відлітали зимувати. (5)Першою поспішала туди зозуля, бо в неї були ключі від вирію. (6) Сойка вирушала у вирій аж тричі на рік, та так і не досягала його. (7)Цікава пташина поверталась із півдороги дізнатися, скільки пролетіла за день.

Укажи номери речень (два або більше), які є односкладними.

1	2	3	4	5	6	7

17. Прочитайте уривок із есею сучасного українського письменника **Тараса Прохаська** «Майбутнє буде давно...», що входить до збірки «Так, але...».

1. Старі люди попри це були дуже активними, і їхні дні були заповнені важливими і приємними діями. Вони вставали тоді, коли хотіли. Розпалювали в печі дровами, принесеними до хати звечора. Вітрили постіль на сонячному ганку. Відривали вчорашню картку календаря. Накручували годинник. Відкидали сніг зі сходів. Милися підігрітою водою у мисці, поставленій на лавку в саду. Снідали кількома скибками хліба з маслом і посіченою зеленою цибулькою. Запивали кавою з молоком. Робили записи у щоденнику. Писали й отримували листи. Поливали помідори. Підв'язували клематис. Збирали дозрілі сливки. Тичили фасолу. Складали попід стіною хати поколені дрова. Дивилися, як **ширяють** яструби. Сушили яблука і гриби на сонці. Визбиравали горіхи. Пололи клумбу з квітами і сапали кілька грядок із городиною. Щотижня купалися у великій балії. Щомісяця ходили до фриз'єра, щоби вийти до міста. Їм приносили українські газети з Польщі, а вони відправляли з пошти сушені сливки і гриби, запаковані у конверти від тих газет. Вони гріли ковдру на печі, перед тим як лягати спати. А тим часом ішли снігами до інших старих людей, щоби зіграти в бріджа і поговорити про майбутнє. Косили добре вигостреною косою у саду, робили сіно, накладали його у плахту і лізли стрімкою драбиною на стрих, складаючи там суху траву лише для того, щоби пахло в домі сіном, щоби було затишніше. До них приходили такі самі старі люди, з якими ще хотілося бачитися, вони разом сиділи на лавках під деревами, дивилися на захід сонця і говорили про майбутнє. Вони пересиджували на відкритій веранді тижні довгих літніх дощів і обливалися зібраною дощівкою гарячими літніми вечорами. Восени вони, зриваючи дрібки різних ягід, нагадували птахів і білок. У липні розкошували серед порічок, черешень і вишень. Під кінець літа пробували поодинокі дозрілі грушки. Посеред дня вони могли лягти подрімати, а могли аж до ночі робити якусь монотонну роботу.

2. І весь час були приязні одне до одного. Весь час говорили, жартували і старалися одне одного здивувати. Приносили крихти вістей, признавалися в тому, про що ніколи раніше не згадували, читали вголос книжки, колядували мало не цілу зиму і планували майбутнє. Довго йшли на гору до свого дому, часто перепочивали, спираючись на кісе або сапу. Впивалися склянкою шипучого порічкового або келішком смерекової. Вночі пили горнятко води із заледенілого відра. Зовсім недавно у них були війни, змагання, школи, романи, тюрми, табори, цілий світ широкий, від якого найвиразнішим знаком залишилося безліч віршиків, пісеньок і приповідок різними мовами. А вже незабаром буде майбутнє, на яке так сподівалися, тих, кого так плекали. І трохи ренет. Ренети їли в такий спосіб, що відрізали сточеним на ніч лезом цизорика плястерок за плястерком, цілком узгоджуючи сили й уміння.

3. І от цих яблук мені тепер бракує. Виявляється, що на поширення їхніх сортів також впливає час, який визначає і розквіт моди, і старіння, і проминання недосяжного майбутнього, пережитого ще у дитинстві. Коротше кажучи, за ренетами ще треба нашукатися.

17.1. Виділене слово «ширяють» у абзаці 1 можна замінити усіма словами, **ОКРІМ**
А літають

- Б бігають
- В шугають
- Г витають
- Д кружляють

17.2. Односкладні речення в цьому уривку виконують усі функції, **ОКРІМ**

- А Наголошують на дії, а не на виконавцях.
- Б Підсилюють атмосферу спокою, злагоди та завершеності
- В Структурують інформацію.
- Г Зображають життя старих людей як сповнене руху, змісту та гармонії, попри їхній вік.
- Д Додають тексту спокійної, неквапної інформації.

17.3. Ренети (яблука) у творі є символом

- А Колообігу природи, гармонії з ритмом року.
- Б Праці, пам'яті про молодість, запах літа.
- В Тепла, домашнього затишку, стабільності.
- Г Часу, що минає, його вимірювання і контроль.
- Д Пам'яті, дитинства, неповторності часу.

17.4. Ідею уривку найточніше передає твердження

- А Навіть у старості життя може бути змістовним, якщо цінувати прості радощі та зберігати тепло стосунків.
- Б Не варто витратити час на побутові справи, адже вони заважають жити повноцінно.
- В Минуле завжди важливіше за теперішнє.
- Г Щастя можливе лише в молоді роки.
- Д У старості можна жити лише спогадами.

Відповіді

Тип завдання	Із вибором однієї правильної відповіді (оцінюються по 1 балу)												На встановлення відповідності або інші типи завдань (оцінюються по 2 бали)				Робота з текстом
	№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Варіант 1	В	Б	Б	Г	А	Б	Б	Г	Б	А	В	В	1-В 2-Г 3-Д 4-Б	1-Г 2-В 3-А 4-Д	означено-особове	3,4, 5, 6	17.1. Б 17.2.В 17.3.А 17.4. А
Варіант 2	А	Б	В	В	Б	Г	Г	Б	В	Б	А	Б	1-В 2-А 3-Д 4-Г	1-Г 2-А 3-В 4-Д	означено-особове	1,2	17.1. Б 17.2.В 17.3.Д 17.4. А

Використані джерела

1. Види простих речень. URL:
https://klasnaocinka.com.ua/uk/dl/lection/view/id/115/course_id/12621
2. Вірші Ліни Костенко. URL: https://osvita.ua/school/literature/tag-kostenko_lina/list/20/
3. Глазова О. П. Українська мова: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл./ видання друге, перероблене. — Київ, Вид. дім «Основа», 2021. — 255 с.
4. Глазова О. П. Рідна мова. 8 клас: Плани-конспекти уроків. — Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. — 304 с.
5. Довженко О. «Зачарована Десна». URL:
<https://osvita.ua/school/literature/d/63905/list-6.html>
6. Жигар І., Матвійчук Т., Українська мова: навчальний посібник для підготовки для ЗНО. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. — 384 с.
7. Жовтобрюх В. Ф., Паращич В. В. Повний курс української мови та літератури в тестах. Вид.2-ге, перероб. — Харків: Ранок, 2017. — 496 с.
8. Ковальчук М. С., Алексеєв В. С. «Структурно-семантичні параметри односкладних речень у романі Ліни Костенко «Записки українського самашедшого». URL:
http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v32/part_1/14.pdf
9. Костенко Ліна Василівна. Біографія. URL:
<https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=1618>
10. Костенко Ліна. «Життя іде і все без коректур...» URL:
<https://osvita.ua/school/literature/k/70188/>
11. Міфологія. URL: <https://supermif.com/>
12. Модельна навчальна програма «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.).
URL:<https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Ukrayinska.mova.7-9.klas.Zabolotnyy.ta.in.02.08.2023.pdf>
13. Неповні речення. Порядок слів у реченні. URL:
<https://www.miyklas.com.ua/p/ukrainska-mova/11-klas/sintaksichna-norma-380223/poriadok-sliv-u-rechenni-odnoskladni-i-nerovni-rechennia-380603/re-cc0669d6-60ae-4dc5-bdea-b0dfa65b4699>
14. Односкладні речення в поезіях Ліни Костенко. URL:
<https://prezi.com/hojrmgewsogh/presentation>
15. Прохасько Тарас. «Майбутнє буде давно...» URL:
<http://www.ji-magazine.lviv.ua/2019/prokhasko-majbutne-bude-davno.htm>
16. Прохасько Тарас. «НепрОсті». URL:
https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=15285#google_vignette
17. Романова О. Г. Тестові завдання з української мови для 8–9 класів. — Донецьк, ВКФ «БАО», 1998. — 96 с.
18. Симоненко В. «Кривлякам». URL:
https://www.pysar.net/virsz.php?poet_id=62&virsz_id=79